

Sebastian Przybylski⁷⁹

V rok SSM, Ekonomia

Finanse Międzynarodowe i Bankowość

Słowa kluczowe: strefy walutowe, frank CFP, rupia indyjska, dolar singapurski, Azja, Pacyfik.

INTEGRACJA WALUTOWA ROZWIJAJĄCYCH SIĘ KRAJÓW AZJI, PACYFIKU I REPUBLIK BYŁEGO ZSRR

Wstęp

Procesowi integracji walutowej podlegają nie tylko kraje wysoko rozwinięte, np. wchodzące w skład strefy euro, lecz również kraje rozwijające się. Celem niniejszego artykułu jest przybliżenie zagadnienia integracji walutowej krajów rozwijających się, mającej miejsce na geograficznym obszarze Azji i Pacyfiku.

Na opisywanym obszarze funkcjonuje jedna formalna unia walutowa. Zrzesza ona 2 francuskie zbiorowości zamorskie (*collectivités d'outre-mer*) – Polinezję Francuską oraz Wallis i Futunę, a także terytorium zależne (*collectivité sui generis*) – Nową Kaledonię, które są wyspami leżącymi na obszarze Oceanu Spokojnego. Wspólna waluta nosi nazwę frank CFP (XPF)⁸⁰.

Poza sformalizowaną unię walutową franka CFP na obszarze Azji i Pacyfiku funkcjonują inne rozwiązania pozwalające swobodnie korzystać z waluty kraju A na terenie kraju B. Jednym z nich jest unia z walutą paralelną, która polega na jednoczesnym obiegu zarówno waluty narodowej, jak i wspólnej waluty strefy, przy czym ta ostatnia może być walutą jednego z krajów tworzących strefę. Ponadto strefy walutowe, które funkcjonują na analizowanym obszarze, działają również na zasadzie tzw. dolaryzacji, czyli wprowadzeniu do obiegu waluty zagranicznej, bez formalnego porozumienia się z krajem, który ją emituje⁸¹.

1. Strefa franka CFP

Początki integracji walutowej francuskich koloni na obszarze Pacyfiku sięgają roku 1945. Stworzenie nowej waluty związane było z przeprowadzeniem dewaluacji franka francuskiego. Władze francuskie nie chciały przenieść własnych problemów finansowych będących konsekwencją II wojny światowej na swe kolonie. W tym celu 26 grudnia 1945 roku w Nowej Kaledonii, Polinezji Francuskiej, Waliis i Futunie oraz na Nowych Hebrydach (będących wówczas kondominium francusko-brytyjskim) wprowadzono do obiegu franka CFP. Walutę powiązano sztywnym kursem walutowym z dolarem amerykańskim (1 USD = 49,6 XPF), za jej emisję odpowiadał Bank Indochin (*Banque de l'Indochine*), a międzynarodowa wymiennialność była (i nadal jest) gwarantowana przez Francję.

W roku 1949, kiedy to francuska gospodarka została ustabilizowana, franka CFP powiązano z frankiem francuskim sztywnym kursem 1 XPF = 5,5 FRF. 11 lat później we Francji

⁷⁹ Praca napisana pod kierunkiem prof. dr hab. Danuty Marciniak – Neider, Instytut Handlu Zagranicznego, Wydział Ekonomiczny Uniwersytetu Gdańskiego.

⁸⁰ W nawiasach przedstawione są trzyliterowe kody walutowe według normy ISO 4217, przyjętej przez Międzynarodową Organizację Normalizacyjną - *International Organization for Standardization (ISO)*.

⁸¹ J. Bilski, *Międzynarodowy system walutowy*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2006, s. 136.

przeprowadzona została denominacja waluty, co przełożyło się na zmianę przyjętego kursu do wartości 1 XPF = 0,055 FRF, z tym, że realna wartość franka CFP do franka francuskiego pozostała bez zmian.

W roku 1967 rząd francuski powołał do życia Instytut Emisyjny Terytoriów Zamorskich - *L'Institut d'Emission d'Outre-Mer* (IEOM) z siedzibą w Paryżu oraz przedstawicielstwami w stolicach terytoriów zrzeszonych w unii walutowej franka CFP. IEOM przejął obowiązki Banku Indochin.

Do zadań statutowych IEOM należą:

- emisja waluty,
- nadzór nad systemami bankowymi w krajach, które używają franka CFP,
- prowadzenie polityki pieniężnej,
- gromadzenie i udostępnianie danych gospodarczych i finansowych,
- działalność informacyjna.

Polityka monetarna prowadzona jest przez IEOM przy wykorzystaniu standardowych narzędzi, takich jak ustalanie stóp procentowych, poziomu rezerwy obowiązkowej, czy operacje otwartego rynku.

Najważniejszym organem decyzyjnym w IEOM jest Rada Nadzorcza (*le Conseil de Surveillance de l'IEOM*), składająca się z przewodniczącego, dyrektora Skarbu Państwa, przedstawiciela Ministerstwa Gospodarki, Finansów i Przemysłu, 2 przedstawicieli Ministerstwa ds. Zbiorowości Zamorskich, przedstawiciela Banku Francji, oraz 3 przedstawicieli zbiorowości zamorskich. Głównym jej zadaniem jest podejmowanie decyzji, które przyczynią się do realizowania celów statutowych IEOM⁸².

Zmiany w funkcjonowaniu unii monetarnej franka CFP nastąpiły w 1980 roku, kiedy to Nowe Hebrydy ogłosiły niepodległość pod nazwą Vanuatu. Kraj ten zerwał z kolonialną przeszłością m.in. poprzez utworzenie własnego banku centralnego oraz przez wprowadzenie do obiegu w 1982 roku własnej waluty, vatu vanuatuńskiego, która zastąpiła franka CFP⁸³.

Ostatnią istotną zmianą było powiązanie kursu franka CFP z euro 1 stycznia 1999 roku. Było to spowodowane ustaleniem kursu po jakim franki francuskie zostaną zastąpione wspólną europejską walutą oraz późniejszym wycofaniem tej waluty z obiegu. Kurs po jakim powiązано franka CFP z euro wynosi 1000 XPF = 8,38 EUR⁸⁴.

2. Strefa rupii indyjskiej

Historycznie pierwsze porozumienie walutowe funkcjonujące na zasadzie waluty paralelnej na obszarze Azji i Pacyfiku dotyczy rupii indyjskiej (INR), która jest legalnym środkiem płatniczym w Bhutanie oraz jest akceptowana jako środek płatniczy na części terytorium Nepalu. Współcześnie używana rupia indyjska, oparta o dziesiętny system pieniężny, została wprowadzona do obiegu w 1957 roku, zastępując w obiegu dawną indyjską walutę, noszącą tę samą nazwę.

Za emisję indyjskiej waluty odpowiedzialny jest *Reserve Bank of India*, powołany do życia przez *Reserve Bank of India Act* z 1934 roku. Swą działalność rozpoczął rok później w Kalkucie, jako bank centralny Indii Brytyjskich. W roku 1937 siedziba została przeniesiona do Bombaju (obecny Mumbai) i pozostaje tam do dziś.

⁸² Instytut Emisyjny Terytoriów Zamorskich, www.ieom.fr, 03.03.2011.

⁸³ Bank Rezerwy Vanuatu, www.rbv.gov.vu, dostęp 03.03.2011.

⁸⁴ Instytut Emisyjny Terytoriów Zamorskich, www.ieom.fr, 03.03.2011.

Wskutek uzyskiwania niepodległości przez państwa wchodzące w skład Indii Brytyjskich, *Reserve Bank of India* od roku 1949 pełni funkcję banku centralnego wyłącznie dla współczesnych Indii. Poza emisją rupii indyjskiej, bank centralny pełni inne typowe dla tych instytucji funkcje:

- odpowiada za politykę monetarną państwa,
- nadzoruje i reguluje system finansowy,
- prowadzi działalność na rynku walutowym w Indiach,
- stanowi bank państwa, oraz bank banków.

Zarząd banku (*Central Board*) składa się z maksymalnie 19 osób wybieranych na 4-letnie kadencje, które odpowiadają za podejmowanie decyzji związanych z funkcjami banku centralnego. Ponadto w strukturze organizacyjnej banku centralnego znajdują się 4 tzw. *Local Boards*, reprezentujące interesy ekonomiczne regionów i pełniące funkcję doradczą⁸⁵.

Indyjski bank centralny, w toku swojej działalności, w sposób znaczący przyczynił się do powstania systemu bankowego w Bhutanie, służąc swoim doświadczeniem oraz pomocą techniczną.

Do początku lat 60. Bhutan, niewielkie himalajskie państwo praktycznie pozostawało zamknięte na świat. Wymiana handlowa wewnątrz kraju odbywała się przy pomocy barteru, a pieniądź będący w obiegu (rupia bhutańska oraz monety indyjskie i tybetańskie) odgrywał marginalną rolę. Również w handlu zagranicznym obecna była jedynie wymiana barterowa.

Na początku lat 60. panujący w Bhutanie król postanowił jednak otworzyć kraj na świat. Jedną z wielu decyzji, które wiązały się z tym procesem było zwrócenie się do sąsiednich Indii z prośbą o pomoc w stworzeniu powszechnie akceptowanej krajowej waluty oraz rynku finansowego. Indyjski rząd przystał na tę prośbę i zgodził się na wprowadzenie do legalnego obiegu w Bhutanie rupii indyjskiej oraz, wraz z bankiem centralnym Indii, służył swoim doświadczeniem w tworzeniu sektora finansowego.

W Bhutanie powołano do życia Sekretariat Finansowy (*Secretariat of Finance*), który odpowiedzialny był za wprowadzenie do powszechnego użytku indyjskiej waluty. W roku 1968 instytucja ta została przekształcona w Ministerstwo Finansów, a ponadto w tym samym roku założono pierwszy komercyjny bank – *Bank of Bhutan*⁸⁶. Sześć lat później do obiegu wprowadzono nową powszechnie akceptowaną krajową walutę – ngultrum bhutański (BTN). Kolejne lata to okres, w którym powstawały kolejne instytucje finansowe, w tym bank centralny – *The Royal Monetary Authority of Bhutan*, utworzony w 1982 roku.

Wprowadzenie do obiegu ngultruma bhutańskiego nie zmieniło statusu rupii indyjskiej, która nadal pozostała legalnym środkiem płatniczym w Bhutanie. Ponadto obie waluty powiązane są ze sobą sztywnym kursem walutowym 1 INR = 1 BTN. Rupia indyjska jest także jedyną walutą, na którą można wymienić walutę Bhutanu, a wszystkie transakcje pomiędzy ngultrumem bhutańskim, a innymi walutami niż rupia indyjska, są przeprowadzane za pośrednictwem tejże rupii. Bank centralny Bhutanu ma jednak prawo zdevaluować lub rewaluować krajową walutę, a nawet zmienić walutę, z którą ngultrum jest powiązany stałym kursem, jednak nigdy nie było to rozważane⁸⁷.

Rozwiązanie walutowe przyjęte przez Bhutan jest niezwykle korzystne dla tego kraju.

⁸⁵ Bank Rezerwy Indii, www.rbi.org.in, 03.03.2011.

⁸⁶ K. Galey, *An analysis of pegged exchange rate between Bhutan and India*, *Journal of Bhutan Studies* 2000, s. 115-116.

⁸⁷ *Brunei Currency and Monetary Board*, www.rma.org.bt, 03.03.2011.

Przede wszystkim zdecydowanie ułatwia wzajemną wymianę handlową z Indiami, które są najważniejszym partnerem handlowym Bhutanu, poprzez eliminację ryzyka kursowego. Aż 75% importowanych produktów pochodzi z Indii. Kraj ten odgrywa również kluczową rolę w bhutańskim eksporcie – do Indii trafia 60% sprzedawanych za granicę towarów.

Powiązanie monetarne niewielkiej bhutańskiej gospodarki ze znacznie silniejszą indyjską, zabezpiecza kraj przed gwałtownymi, niekorzystnymi fluktuacjami kursu walutowego. Równoległe funkcjonowanie w obiegu dwóch walut korzystne jest również dla zwykłych obywateli Bhutanu. Zapewnia ono porównywalność cen w obu krajach, likwiduje ryzyko gwałtownych zmian cen w sklepach oraz koszty związane z wymianą walut.

Korzyści odnosi również bhutański rynek pracy zmagający się z niedoborem pracowników, gdyż sytuacja braku ryzyka kursowego sprzyja emigracji zarobkowej z Indii do Bhutanu. Szacuje się, że zatrudnienie w Bhutanie znalazło około 50 000 Hindusów, co stanowi około 7% populacji Bhutanu.

Pomimo, że de facto Bhutan jest zależny od decyzji indyjskiego banku centralnego, nie odbija się to niekorzystnie na gospodarce kraju. Analiza porównawcza cykli koniunkturalnych obu krajów wskazuje na znaczne podobieństwo, przez co decyzje wpływające na zmiany kursu wymiany rupii indyjskiej do innych walut nie działają na niekorzyść Bhutanu.

Warto również dodać, że ngultrum bhutański jest akceptowany jako środek płatniczy w indyjskich regionach leżących na pograniczu indyjsko-bhutańskim. W pozostałej części Indii zjawisko to nie występuje⁸⁸.

Trzecim krajem, w którym akceptuje się rupię indyjską jako środek płatniczy jest Nepal. Spowodowane jest to dwoma czynnikami – traktowaniem rupii indyjskiej w Nepalu jako tzw. twardej waluty oraz powiązaniu walut obu krajów sztywnym kursem wymiany. Należy jednak zaznaczyć, że nie jest to prawnie usankcjonowany środek płatniczy w tym kraju oraz, że transakcje za pomocą rupii indyjskiej można przeprowadzać jedynie w rejonach leżących przy granicy indyjskiej⁸⁹.

Legalnym środkiem płatniczym w Nepalu jest rupia nepalska (NPR) emitowana przez *Nepal Rastra Bank*, będący bankiem centralnym tego kraju. Jako że pomiędzy Nepalem oraz Indiami występują niezwykle silne powiązania gospodarcze (Indie m.in. są głównym partnerem handlowym Nepalu z udziałem ok. 60% zarówno w imporcie, jak i eksporcie), w 1993 roku zdecydowano o powiązaniu walut obu krajów sztywnym kursem walutowym wynoszącym 1 INR = 1 NPR. Korzyści ponoszone z tego tytułu przez Nepal są identyczne jak te, które uzyskuje Bhutan z powiązania swojej waluty z rupią indyjską⁹⁰.

W maju 2010 roku rozpoczęto rozważania na temat dewaluacji rupii nepalskiej, gdyż przez kilka poprzednich lat cykle koniunkturalne obu gospodarek zaczęły się coraz bardziej od siebie różnić. Jako argumenty podawano słabość i zacofanie nepalskiej gospodarki w stosunku do swojego sąsiada. Jednak mimo braku podstaw fundamentalnych rupia nepalska, poprzez powiązanie sztywnym kursem z rupią indyjską również się umacniała. Sytuacja ta w dłuższej perspektywie czasowej powodować może zmniejszenie się konkurencyjności gospodarki Nepalu oraz powodować trudności w prowadzeniu własnej polityki monetarnej. Decyzja o dewaluacji jednak nie została podjęta⁹¹.

⁸⁸ K. Galey, *op. cit.*, s. 117-120.

⁸⁹ *150 Currency*, www.150currency.com, 03.03.2011.

⁹⁰ Bank Centralny Nepalu, www.nrb.org.np, 03.03.2011.

⁹¹ *Financial Times*, www.ft.com 03.03.2011.

3. Strefa dolara singapurskiego

Drugim porozumieniem walutowym nie będącym unią walutową jest umowa pomiędzy Brunei i Singapurem. Integracja walutowa Brunei i Singapuru sięga czasów kolonialnych, kiedy to wraz z obecną Malezją, państwa te używały wspólnej waluty. Początkowo był to *straits dollar*, przekształcony w 1939 roku w dolara malajskiego, a od 1953 roku dolar Malajów i Borneo Brytyjskiego. Po uzyskaniu niepodległości przez Brunei i Singapur, rządy obu krajów zdecydowały o wprowadzeniu do obiegu własnych walut, odpowiednio dolara Brunei (BND) oraz dolara singapurskiego (SGD). Współpraca walutowa jednak została utrzymana⁹².

W roku 1967 pomiędzy oboma państwami oraz Malezją podpisane zostało porozumienie o wymiennalności walutowej, *Currency Interchangeability Agreement*. Według tego porozumienia, waluty krajów sygnatariuszy były wymienne w stosunku 1:1 bez jakichkolwiek prowizji w dowolnym banku na terenie wszystkich 3 państw. W roku 1973 Malezja zdecydowała się jednak wystąpić z tego porozumienia. Współpraca pomiędzy bankami centralnymi Brunei i Singapuru - *Brunei Currency and Monetary Board* oraz *Monetary Authority of Singapore* jest kontynuowana do dziś, z korzyścią dla obu stron⁹³.

4. Strefy walutowe, które mogą powstać w przyszłości

Oprócz istniejących unii i porozumień walutowych, na obszarze Azji i Pacyfiku, istnieją 2 projekty stworzenia unii walutowych. Pierwsza z nich powstać może poprzez integrację walutową państw należących do Euroazjatyckiej Wspólnoty Gospodarczej (EaWG). Jest to organizacja powstała w 2000 roku, w której skład wchodzi Białoruś, Kazachstan, Kirgistan, Federacja Rosyjska oraz Tadżykistan, a status obserwatora posiadają Armenia, Mołdawia oraz Ukraina. Głównym celem EaWG jest integracja gospodarcza prowadząca do przekształcenia unii celnej łączącej wyżej wymienione państwa we wspólny rynek, jednak jednym z celów pobocznych jest również ustalenie zasad przyjęcia wspólnej waluty przez EaWG. Niestety brak jest informacji na temat proponowanego terminu utworzenia unii walutowej⁹⁴.

Strefa walutowa zrzeszająca byłe republiki radzieckie nie jest jednak pomysłem nowym. W pierwszych latach niepodległości wszystkie kraje powstałe po rozpadzie ZSRR korzystały z jednej waluty – rubla radzieckiego. Z powodu inflacyjnej polityki banku centralnego ZSRR, przekształconego w bank centralny Rosji, poszczególne republiki decydowały się na wprowadzenie własnej waluty emitowanej przez narodowe banki centralne. Ważnym argumentem za wprowadzeniem walut narodowych było również podkreślenie swej niezależności od Rosji. Proces wprowadzania do obiegu walut krajowych trwał od roku 1992 (pierwsza była Estonia, która w czerwcu wprowadziła do obiegu koronę estońską) do 1995, kiedy to Tadżykistan, jako ostatnia republika byłego ZSRR wprowadził do obiegu rubla tadżyckiego, zastąpionego w 2000 roku przez somoni⁹⁵.

Druga z planowanych unii walutowych ma zostać stworzona przez kraje zrzeszone w Radzie Współpracy Zatoki (Perskiej) – *Gulf Cooperation Council* (GCC). Organizacja funkcjonuje na arenie międzynarodowej od 1981 roku, a w jej skład wchodzi Arabia Saudyjska, Bahrajn, Katar, Kuwejt, Oman oraz Zjednoczone Emiraty Arabskie. Cele tej

⁹² *Monetary Authority of Singapore* www.mas.gov.sg, 03.03.2011.

⁹³ Ministerstwo Finansów Brunei, www.mof.gov.bn/English, 03.03.2011.

⁹⁴ Euroazjatycka Wspólnota Gospodarcza, www.evrazes.com, 03.03.2011.

⁹⁵ M. Dąbrowski, *The Reasons of the Collapse of the Ruble Zone*, CASE, Warszawa 1995, s. 17-20, 35.

organizacji to m.in. wprowadzenie w państwach członkowskich podobnych regulacji prawnych w zakresie finansów, handlu zagranicznego, administracji oraz prawodawstwa, nadzór nad rozwojem przemysłu, rolnictwa oraz sieci komunikacyjno-transportowej, a także współpraca militarna oraz utworzenie unii walutowej.

Wspólna waluta o nazwie *Khaleeji* (co tłumaczyć można jako „znad Zatoki Perskiej”) miała być wprowadzona już na początku 2010 roku, jednak proces ten napotkał na znaczne trudności. W roku 2006 rząd Omanu oświadczył, że kraj jest zbyt słaby gospodarczo, aby przyjąć wspólną walutę wraz z innymi, jednak nie wykluczył przyjęcia waluty w późniejszym terminie⁹⁶.

Kolejne komplikacje spowodował światowy kryzys finansowy. Sekretarz ds. finansowych Rady Współpracy Zatoki (Perskiej) w roku 2009 uznał, że kraje członkowskie w zbyt małym stopniu integrują swoje działania antykryzysowe, co nie sprzyja tworzeniu unii walutowej⁹⁷.

Na przeszkodzie w przyjęciu wspólnej waluty stanęły również względy prestiżowe. W maju 2009 roku postanowiono, że siedziba wspólnego banku centralnego powstanie w Rijadzie w Arabii Saudyjskiej, co oburzyło władze Zjednoczonych Emiratów Arabskich, gdyż w tym kraju swej siedziby nie ma żadna z instytucji Rady Współpracy Zatoki (Perskiej). Zjednoczone Emiraty Arabskie postanowiły zatem, że wycofają się z projektu tworzenia wspólnej waluty⁹⁸.

Kolejnym problemem była również nazwa wspólnej waluty. *Khaleeji* zostało uznane za nazwę „zbyt ogólną”, gdyż kojarzyć się może ze wszystkimi krajami leżącymi nad Zatoką Perską, a nie jedynie z krajami tworzącymi nową unię walutową, która w założeniu ma być drugą najważniejszą tego typu organizacją po strefie euro⁹⁹.

Skutkiem problemów związanych z wprowadzeniem wspólnej arabskiej waluty jest przesunięcie terminu utworzenia unii monetarnej na okres pomiędzy rokiem 2013¹⁰⁰ a 2020, gdyż dopiero wtedy wprowadzone zostaną wszelkie niezbędne regulacje unifikujące przepisy prawne 4 państw¹⁰¹.

Podsumowanie

Rozwijające się kraje Azji i Pacyfiku również podlegają procesom integracji walutowej, co nie jest praktycznie opisywane w polskojęzycznych opracowaniach poruszających tego typu zagadnienia. W roku 2011 funkcjonuje jedna formalna unia monetarna, jednakże integracja dokonuje się również według innych mechanizmów, co pokazał przykład rupii indyjskiej, czy dolara singapurskiego.

Aby opracowanie na temat funkcjonujących formalnych unii walutowych oraz innego rodzaju porozumień było kompletne, warto również wspomnieć o stosunkach walutowych dotyczących terytoriów formalnie niebędących niepodległymi państwami, lecz które charakteryzuje różny stopień niezależności i które korzystają z walut obcych na zasadzie tzw. dolaryzacji, omówionej we wstępie. Zestawienie prezentuje się następująco:

⁹⁶ Rada Współpracy Zatoki (Perskiej): www.gccsg.org/eng, 03.03.2011.

⁹⁷ *Financial Times*, www.ft.com, 03.03.2011.

⁹⁸ *Gulf News*, www.gulfnews.com/business/banking, 03.03.2011.

⁹⁹ *Tradearabia*, www.tradearabia.com, 03.03.2011.

¹⁰⁰ *Duna TV*, www.dunatv.hu, 03.03.2011.

¹⁰¹ *Arabian Business*, www.arabianbusiness.com, 03.03.2011.

- Abchazja oraz Osetia Południowa – rubel rosyjski (RUB),
- Autonomia Palestyńska – szekel izraelski (ILS) oraz dinar jordański (JOD),
- Cypr Północny – lira turecka (TRY),
- Górski Karabach – dram armeński (AMD),
- Strefa Gazy – funt egipski (EGP).

Obszar Azji i Pacyfiku stanowi także miejsce, gdzie w przyszłości najprawdopodobniej powstaną kolejne strefy walutowe. Przyczynić się do tego może regionalna integracja i współpraca gospodarcza między poszczególnymi krajami oraz zbliżona struktura gospodarek poszczególnych regionów. Czynnikiem, które mogą wpłynąć na zacieśnianie więzów pomiędzy poszczególnymi krajami, mogą stać się także wspólne dziedzictwo kulturowe religijne i historyczne.

Na koniec warto dodać, że na obszarze Azji i Pacyfiku funkcjonują również strefy walutowe dolara australijskiego i dolara nowozelandzkiego, ponieważ jednak oparte są o waluty kraju rozwiniętego, zostały celowo pominięte w niniejszym opracowaniu.

Streszczenie

Artykuł opisuje zagadnienia związane z integracją walutową krajów rozwijających się, z obszaru Azji i Pacyfiku. Scharakteryzowane zostały strefa walutowa franka CFP, rupii indyjskiej oraz dolara singapurskiego. Ponadto przedstawiono listę terytoriów zależnych i walut, którymi się posługują, a także zamieszczono rozważania na temat przyszłości integracji walutowej na analizowanym obszarze.

Summary

The article describes issues related to monetary integration of developing countries from the Asia and Pacific region. Currency zone which have been described, are: CFP franc zone, Indian rupee zone and Singapore dollar zone. In addition, there is a list of dependent territories and the currency they use. The article includes also reflections about the future of monetary integration in the area described.

Bibliografia

1. Bilski J., *Międzynarodowy system walutowy*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2006.
2. Dąbrowski M., *The Reasons of the Collapse of the Ruble Zone*, CASE, Warszawa 1995.
3. Galey K., *An analysis of pegged exchange rate between Bhutan and India*, Journal of Bhutan Studies 2000.
4. www.150currency.com (portal poświęcony walutom świata).
5. www.arabianbusiness.com (arabski portal gospodarczy).
6. www.dunatv.hu (węgierski portal informacyjny).
7. www.evrazes.com (oficjalna strona Euroazjatyckiej Wspólnoty Gospodarczej).
8. www.ft.com (serwis internetowy *Financial Times*).
9. www.gccsg.org (oficjalna strona Rady Współpracy Zatoki (Perskiej)).
10. www.gulfnews.com (arabski portal informacyjny).

11. www.ieom.fr (oficjalna strona Instytutu Emisyjnego Terytoriów Zamorskich).
12. www.mas.gov.sg (oficjalna strona *Monetary Authority of Singapore*).
13. www.mof.gov.bn (oficjalna strona Ministerstwa Finansów Brunei).
14. www.nrb.org.np (oficjalna strona Banku Centralnego Nepalu).
15. www.rbi.org.in (oficjalna strona Banku Rezerwy Indii).
16. www.rbv.gov.vu (oficjalna strona Banku Rezerwy Vanuatu).
17. www.rma.org.bt (oficjalna strona *Brunei Currency and Monetary Board*).
18. www.tradearabia.com (gospodarczy portal informacyjny państw Bliskiego Wschodu).